

Handläggare
Gunilla Hjorth
Telefon: 08-508 28 814**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Remissammanställning Program för miljöövervakning av biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster

Förvaltningens förslag till beslut

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner miljöövervakningsprogrammet för biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner förvaltningens remissammanställning.
3. Miljö- och hälsoskyddsnämnden översänder beslutet till kommunstyrelsen samt till remissinstanserna för kännedom samt föreslår att de uttryckta resursbehoven beaktas i kommande budgetplanering.

Gunnar Söderholm
FörvaltningschefMaria Svanholm
Avdelningschef

Ärendets beredning

Ett förslag till miljöövervakningsprogram för biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster behandlades av Miljö- och hälsoskyddsnämnden den 15 november 2017. Nämnden beslutade då att förslaget skulle skickas ut på internremiss inom staden.

Följande frågor ställdes:

- 1) *Ger den planerade övervakningen det stöd respektive nämnd behöver?*
- 2) *Finns det andra undersökningar som behöver genomföras?*
- 3) *Har planen rätt prioriteringar av de olika miljöövervakningsinsatserna?*

4) *Finns det annat stöd än miljöövervakning som respektive nämnd skulle vilja ha från Miljö- och hälsoskyddsnämnden när det gäller biologisk mångfald och ekosystemtjänster m.m.?*

5) *Övriga synpunkter.*

Remissvar inkom från tre av sex tillfrågade centrala nämnder, kontor och bolag: Stadsbyggnadsnämnden (SBN), Trafiknämnden (TN) och Idrottsnämnden (IdN) samt 13 av de 14 stadsdelsnämnderna (SDN). Förvaltningen har sammanställt samtliga remissvar (se Bilaga 1) och för respektive remissinstans delat in svaren med avseende på de medskickade frågeställningarna.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen konstaterar att förslaget till miljöövervakningsprogram för biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster verkar ha starkt stöd hos de nämnder som fått internremissen. Förslaget har genomgående fått ett mycket positivt mottagande och flera instanser svarar att de ser fram emot det ökade expertstöd i naturvårdsfrågor och arbete med ekosystemtjänster som programmet kan ge. Förvaltningen välkomnar det engagemang för naturvård inom staden som de utförliga svaren ger uttryck för.

Det fortsatta samarbetet kommer att ske inom ramen för styrgruppen för ett ”Grönare Stockholm”. Det blir ett naturligt forum för gemensamma lösningar och prioriteringar.

Flertalet nämnder påtalar också behovet av samordning med dagvattenfrågorna. Miljöförvaltningen delar den uppfattningen. Vattenarbetet är nära sammanlänkat med utvecklingen av stadens grönmärk. Styrgruppen för vatten och styrgruppen Grönare Stockholm kommer att behöva samarbeta. Eftersom de berörda nämnderna är representerade i båda styrgrupperna finns goda förutsättningar för detta.

Flera stadsdelsnämnder påtalar behovet av att ändra resursfördelningssystemet så att skötseln av naturmark beaktas starkare. Det är en fråga i första hand för stadsledningskontoret och måste hanteras i stadens budgetarbete. Överlag krävs också ökade resurser för grönmärksskötsel. Förvaltningen påminner om den särskilda satsning för investeringar i grönmärkstruktur som kommunfullmäktige beslutade om i budget för 2017 om 300 mnkr under tre år. Trafiknämnden samordnar uppdraget.

Många remissinstanser betonar vikten av att miljöförvaltningens data görs tillgängliga för övriga förvaltningar. Miljöförvaltningens

data tillgängliggörs löpande, både som kart- och datatjänster, via Miljödata. Tjänsterna kan läsas av både intern och externa användare oberoende av applikation, det vill säga är åtkomliga i såväl DpMap, ArcGIS eller Miljödatas webbportal. Inom ramen för projektet Smartare Miljödata pågår arbete med att göra miljöförvaltningens data än mer lättillgängliga.

Det är glädjande att nästan alla nämnder önskar ett ännu större stöd från miljöförvaltningen. Det gäller inte minst uppföljning av grönmarksskötsel. Förvaltningen skall självfallet försöka tillgodose dessa önskemål, men det är också en resursfråga.

Förvaltningen vill lyfta fram och kommentera ett antal förslag och synpunkter som bedöms vara särskilt angelägna, då de antingen framförts av flera instanser eller tillför konkreta möjligheter att stärka stadens ekosystemtjänster. Dessa redovisas nedan indelade under de olika frågeställningar som gick ut med internremissen:

1. Ger den planerade övervakningen det stöd respektive nämnd behöver?

Flertalet remissinstanser, i synnerhet SDN, anser att den planerade övervakningen kommer att ge ett bra stöd till att utveckla grönyteskötseln. TN menar att konkreta verktyg är allra viktigast, och ser fram emot både ett digitalt prioriteringsstöd för naturmarksskötsel och utveckling av idébanken för bl a grönytekomensation.

TN och flera SDN understryker vikten av att underlag uppdateras och kommuniceras väl och är lättillgängliga inom staden. Digitala verktyg ska kunna användas i Parkdatabasen och kartsystemet DpMap. Internutbildning om hur underlag kan användas efterlyses, liksom att de tas med i handböcker och kontorsrutiner.

Fler ekosystemtjänster kunde tas med i programmet anser TN, t ex användning av dagvatten som tillgång för grönytor. SBN föreslår att miljöövervakning kan ingå som en del av uppföljningen av översikts- och detaljplaner.

Förvaltningen tar fasta på synpunkterna och har ambitionen att programmets genomförande ska uppfylla de uttalade behoven så långt möjligt, inom ramarna för vad som planerats. Ekosystemtjänster utöver de som tas upp i programmet utgör ett utvecklingsområde både i stadens verksamhet som sådan och i uppföljning av denna. Behovet bör beaktas i arbetet med Grönare Stockholm och

övrigt strategiskt arbete med grönfrågor. Ambitionen är också att resultat från övervakningen ska kunna användas i planprocessen.

2. Finns det andra undersökningar som behöver genomföras?

Många konstruktiva förslag förs fram av remissinstanserna som kan bli värdefulla i det fortsatta miljöarbetet; förvaltningen vill här kommentera följande urval:

- Enskede-Årsta-Vantörs SDN anser att allmänheten bör uppmuntras att bidra till datainsamling om växt- och djurliv. Detta ingår bl a i den föreslagna fortsatta satsningen på groddjur samt i arbetet med databasen ArtArken.
- SBN och TN vill ha mer övervakning av ekosystemtjänster, även t ex ekosystemens roll i dagvattenhantering eller människors tillgänglighet till grön infrastruktur. Förvaltningen anser att övervakning av dessa ekosystemtjänster, utöver vad som medges av programmet, bör hanteras i andra sammanhang, såsom i arbetet med stadens dagvattenstrategi och lokala åtgärdsprogram för vattenförekomster (LÅP), i arbetet med Grönytefaktor (GYF) i plan- och exploateringsprocessen etc.
- TN efterfrågar stöd/underlag om hur staden arbetar med svaga gröna samband i de gröna kilarna. TN vill även veta vilken påverkan på naturmiljön man bör tänka på under *byggskeden*. Förvaltningen anser att dessa frågor bör bevakas bättre i stadens planprocess. De ekologiska kunskapsunderlag som ska hållas uppdaterade enligt miljöövervakningsprogrammet ger värdefull information till arbetet med fysisk planering.
- IdN föreslår kartering och övervakning av knäckeplarna längs stadens stränder, vars nedhängande grenar är viktiga yngelplatser för fisk. Förvaltningen tar med sig frågan om knäckeplarna till nästa uppdatering av strandinventeringen.
- IdN vill också att man undersöker fler platser där konstgjorda substrat för fiskyngel och bottendjur kan sättas upp vid stadens hårdgjorda stränder/kajer. Förvaltningen avser beakta frågan i arbetet med LÅP.
- IdN föreslår även kontinuerlig skötseluppföljning av groddammar. Denna aspekt ingår i det pågående projektet Förstudie Effektivare Miljöövervakning av stadens natur (FEM) där förvaltningen i samarbete med berörda kontor undersöker hur ett prioriteringsstöd för skötsel kan tas fram. FEM beräknas bli klar våren 2018.

- Habitatnätverk för fladdermöss efterfrågas av SBN, som underlag för att bedöma detaljplaners påverkan på fladdermuspopulationer. I enlighet med programmet kommer fladdermöss att inventeras på fem lokaler i staden 2017-18. Förvaltningen tar till sig önskemålet om ett habitatnätverk för fladdermöss inför den översyn av habitatnätverken som planeras till 2018.

3. Har planen rätt prioriteringar av de olika miljöövervakningsinsatserna?

De flesta instanser som svarat på detta anser att prioriteringarna är riktiga. Många SDN samt TN anser att övervakning av skötsel och ekosystemtjänster är särskilt viktiga. Andra exempel som nämns är uppdatering av ekologiska kartunderlag såsom biotopkartan, ekdatabasen och Ekologiskt särskilt betydelsefulla områden (ESBO). En del SDN påpekar att den bostadsnära naturen behöver lyftas fram mer. IdN vill prioritera spridningsvägar för djur i stadsnära miljö i övervakningsprogrammet, inte minst vattenmiljö.

Förvaltningen bedömer att övervakningsprogrammet, om det kan genomföras fullt ut, bör kunna svara mot de behov som uttryckts. Samordning med den vattenövervakning som bedrivs inom ramen för de lokala åtgärdsprogrammen för vattenförekomster (LÅP) är viktig.

4. Finns det annat stöd än miljöövervakning som respektive nämnd skulle vilja ha från Miljö- och hälsoskyddsnämnden när det gäller biologisk mångfald och ekosystemtjänster?

Flera SDN anger att de skulle vilja ha hjälp med uppdatering och digitalisering av skötselplaner för värdefull naturmark. Vissa SDN efterfrågar även stöd med formuleringar i upphandling av naturmarksskötsel. Norra innerstadens SDN för fram idén om en central skötselupphandling specialiserad för biologisk mångfald, som man skulle kunna ropa av vid särskilda insatser, t. ex. ängsmarksskötsel och betesdjur.

Förvaltningen tar till sig önskemålen och har förhoppningen att den pågående förstudien FEM (se ovan), ska kunna sprida nytt ljus över frågan om digitala skötselinstruktioner. I förstudien, som fått stöd från stadens medel för Digital Förnyelse, ingår att undersöka hur ett stöd för prioritering av naturvårdsskötsel kan utformas, tillgängliggöras och förvaltas.

5. Övriga synpunkter

Uttalat behov av extra skötselresurser

Så gott som samtliga stadsdelsnämnder påpekar att man idag saknar resurser för att sköta värdefulla naturobjekt som ligger utanför reservaten, vilket även gäller resurser för uppföljning. De hoppas att programmet ska bidra till att uppmärksamma detta. Även objekt som nyskapas som grönytekomensation vid exploatering, t ex groddammar, kräver skötselresurser för att fungera som avsett.

Många SDN menar att stadens fördelningsnycklar för grönyteskötsel behöver ses över så att viktiga naturobjekt kan uppvärderas. De stadsdelar som saknar naturreservat kan idag inte söka pengar för skötsel av naturvärden från stadens centrala medelreserv, vilket man framhåller borde ändras. Samtidigt uttrycker skötselansvariga en oro för att satsningar på förbättrad naturvård kommer att ske på bekostnad av övrig parkdrift och poängterar att specifika medel till kontinuerlig naturvård behövs både för genomförande och för uppföljning.

Förvaltningen instämmer i dessa behov; om miljöövervakning av naturvärden ska bli möjlig och kunna koppla till tillståndet hos ekosystemen på ett meningsfullt sätt krävs ökade resurser till drift.

Stockholms stad är inne i ett skede av kraftig befolkningstillväxt, vilket innebär att fler människor behöver nyttja våra grönytor. Förvaltningen erfar, både av remissen och tidigare intervjuer med stadens skötselansvariga, att naturvärden idag brister i kontinuitet och långsiktig planering. En sådan är nödvändig för att de urbana ekosystemens värden och funktioner ska kunna bibehållas och leverera tjänster till allt fler stockholmare.

Ekologiska förstärkningsåtgärder

IdN understryker särskilt vikten av habitatförbättrande insatser samt förbättring av spridningsmöjligheter för djur- och växtliv. Vid nybyggnation kan exempelvis bo- och övervintringsplatser för fåglar och groddjur anläggas i konstruktionen. Faunapassager tas upp som angelägna, t ex över Örbyleden, och vandringshinder för fisk bör ses över i hela staden, anser IdN.

Förvaltningen instämmer i detta och hoppas att satsningen på att ta fram och följa upp åtgärdsförslag till den Idébank som håller på att byggas upp på webbplatsen Miljöbarometern kommer att bidra till ett mer strategiskt arbete inom staden med dessa frågor.

Förvaltningen har även tillsammans med trafikkontoret tagit fram

förslag till eko/sociodukter på lämpliga platser, vilka redovisats för kommunfullmäktige. När det gäller vandringshinder för fisk uppmärksammas frågan inom stadens arbete med lokala åtgärdsprogram för vattenförekomster (LÅP), där förvaltningen medverkar aktivt. Åtgärder i den bebyggda miljön kan föreslås i idébanken, men stadens tillämpning av s k Grönytefaktor (GYF) vid bebyggelse bör vara det viktigaste sammanhanget för detta.

Information och kunskapsuppbyggnad

Remissvaren visar att efterfrågan på utbildning och information om naturvård och ekosystemtjänster är stor inom staden. Arbetet med grönytekomensation är ett område som behöver uppmärksammas. Webbplatsen Miljöbarometern med bl a den nya idébanken för ekologiska förstärkningsåtgärder nämns som ett utmärkt verktyg, som bör göras mer känd inom staden, även bland skolor och förskolor. Förvaltningens facebook sida "Natur i Stockholms stad" nämns också som en inspirationskälla.

Förvaltningen kommer att arbeta vidare med att utveckla och tillgängliggöra dessa verktyg, som även ger allmänheten möjlighet att följa natur-, miljö- och hållbarhetsfrågor generellt. För mer riktad utbildning krävs dock särskilda satsningar, framför allt på personalresurser med ekologisk kompetens.

Resursbehov för programmets genomförande

Om de behov av konsultmedel för de närmaste fem åren som framförs i övervakningsprogrammet kan arbetas in i MHN:s budgetplanering bedömer förvaltningen att programmets undersökningar kan utföras. Dock krävs även att tillräckliga personalresurser med ekologisk kompetens tillförs, både för att genomföra och kommunicera programmet inom staden

Förvaltningen anser att den strategiska satsning på kunskapsutveckling och -underlag som förs fram i det nyligen antagna styrdokumentet Grönare Stockholm även bör innefatta ett genomförandeprojekt efter det att förstudien FEM (se ovan) är klar, i syfte att utveckla ett prioriteringsstöd för naturmarksskötsel. Här kommer medfinansiering från flera nämnder och bolag att behövas.

Bilagor

1. Sammanställning av inkomna remissvar.
2. Förslag till miljöövervakningsprogram för biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster.